

TARYBINĖ KRITIKA APIE B. BRECHTO DRAMATURGIJĄ

M. LEBEDYTE

Plačiai žinomas dramaturgas Bertoltas Brechtas pagarsėjo savo kovingomis antimilitaristinėmis ir antifašistinėmis dramomis. Būdamas aistringas kovotojas už taiką ir šviesesnį žmonijos rytojų, savo kūryboje jis skelbė pagarbą paprastam darbo žmogui, kovą už socialistinį humanizmą. Todėl jo dramos apkeliavo beveik visas žymesnes pasaulio scenas, sukeldamos daug karštų ginčų tiek tarp Brechto draugų, tiek ir tarp jo priešų.

Kovodamas už idėjinę dramą, artimą darbo žmogui, Brechtas ieškojo naujų režisūros ir aktorius vaidybos formų. Jis sukūrė vadinamąją „epinio teatro“ teoriją. Brechtas neišbaigė naujo teatro sistemos, palikdamas tą darbą ateinančioms dramaturgų, teatro teoretikų kartoms.

Pagrindinis „epinio teatro“ tikslas — kelti ir nagrinėti socialines problemas, mokyti žiūrovą suprasti socialistines idėjas. Brechtas ypač pabrėžia didaktinį savo teatro pobūdį. Dramaturgo nedomina intriguojanti fabula. Pagrindinis dėmesys kreipiamas į dramos esmę, problemas, veikėjų charakterių vystymąsi, o tai, kaip tvirtina Brechtas, skatina žiūrovą galvoti, sutikti ar nesutikti su iškeltų problemų sprendimu. Toks dramos pobūdis taip pat verčia žiūrovą pačiam pasidaryti išvadas, išmokti savarankiškai galvoti. Todėl Brechto teatrą, anot N. Poliakovos, galima pavadinti minties teatru¹.

Brechtas, kovodamas už idėjinį teatrą, kelia jam socialistinio švietimo uždavinius. Todėl jo dramose sprendžiamos svarbios socialinės problemos, nagrinėjamas ištisų kartų ir tautų gyvenimas.

Tas Brechto, dramaturgo, savitumas verčia apie jį kalbėti ir rašytojo draugus, ir priešus. Ir priešai negali nepripažinti jo, kaip didelio menininko, novatoriaus, teatro reformatoriaus.

Bendraminčiai, pažangusis pasaulis gerai įvertino Brechto meistriškumą teatro srityje. Jo dramos ir „Berliner Ensemble“ pastatymai yra žinomi daugelio demokratiinių ir kapitalistinių šalių žiūrovams.

Brechto dramaturgija ir jo veikla teatre yra šiuolaikinės pažangiosios vokiečių kritikos dėmesio centre. Kiekvienas naujas Brechto dramos pasta-

¹ Н. Полякова. Бертольт Брехт — драматург. — В кн.: *Бертольт Брехт. Пьесы*, М., 1956, стр. 731.

tymas susilaukia atgarsio periodikoje. Laikraščiuose visuomet pasirodo informacija ir išsamesnė recenzija.

Apie Brechtą minėtini trys žymesni darbai, tačiau jie visapusiškai neatskleidžia šio dramaturgo kūrybinio augimo². Šumacherio knygoje nagrinėjamas tik pirmasis Brechto kūrybos laikotarpis, ligi 1933 m., „Zonderhefte“ — tik kai kurie jo kūrybos klausimai. Sistemingesnis yra K. Volkerio veikalas, bet ir jame daugiau formalaus dramų nagrinėjimo negu visapusiškos jų problematikos analizės.

Su Brechto dramaturgija gali susipažinti ir tarybinis skaitytojas. Jo žymesniųjų dramų rinkinys, išverstas į rusų kalbą, buvo išleistas 1956 m.

Be to, tarybinėje spaudoje buvo išspausdintas nemažas pluoštas straipsnių, nagrinėjančių Brechto dramaturgiją, pradedant jo pirmaisiais žingsniais teatre ir baigiant viena paskutiniųjų jo dramų „Sveikas antrajame pasauliniame kare“.

Tarybinė kritika, principingai keldama Brechto laimėjimus ir idėines klaidas, šiltai sutiko rašytoją novatorių — drąsų kovotoją už darbo žmonių reikalus. Tos kritikos apžvalga ir leidžia giliau pažvelgti į Brechto dramaturgijos raidą, į rašytojo idėinį ir meninį brendimą.

Tarybinė kritika jautriai reagavo taip pat ir į pirmuosius Brechto žingsnius, kuriant naująjį teatrą. Ypač nuo 1930 m. kaskart dažniau spaudoje sutinkama informacinio pobūdžio straipsnių apie Brechto dramaturginę veiklą.

Tarybiniai kritikai apie Brechtą nėra sukūrę platesnių studijų bei monografijų³. Tačiau, surinkus visa, kas buvo pasakyta atskiruose straipsniuose apie jo asmenį ir kūrybą, susidaro visapusiškas jo, kaip dramaturgo, veiklos vaizdas.

Vienas pirmųjų išsamesnių darbų apie Brechtą yra A. Brustovo straipsnis „Опыт характеристики“. Jame bandoma nuosekliai nagrinėti ir charakterizuoti Brechto dramaturgiją, jo naujojo teatro principus⁴. Plačiau nagrinėjama tik pirmojo laikotarpio (ligi 1933 m.) Brechto dramaturgija. Brustovas stengiasi marksistiškai išnagrinėti Brechto kūrybos novatoriškumą. Čia teisingai kritikuojama „epinio teatro“ teorija, kur dirbtinai atskiriamas mąstymas nuo jausmo. Brustovas visiškai teisingai iškelia elektinį tos teorijos pobūdį.

Ir pats Brechtas, idėjiškai bręsdamas, suprato šį savo teorijos trūkumą. Todėl jis visą laiką pabrėždavo, kad epinio teatro teorija nėra užbaigta. Jis ją tobulino ir tikslino ligi pat mirties. Savo naujojo teatro kūrimą Brechtas, norėdamas teisingai išspręsti santykį tarp minties ir jausmo, vadina bandymais, ieškojimais.

Brustovo straipsnis išsiskiria dar ir tuo, kad autorius atskleidžia jame, kiek tai leidžia ankstyvoji Brechto kūryba, rašytojo revoliucinių pa-

² E. Schumacher. Die dramatischen Versuche Bertolt Brechts. 1918—1933, Berlin, Rütten und Loening, 1955 (Neue Beiträge zur Literaturwissenschaft, Bd. 3); „Sinn und Form“, Sonderheft Bertolt Brecht, Potsdam, Rütten und Loening, 1957; K. Volker. Bertolt Brecht. Versuch über das Werk, Darmstadt, 1957.

³ Siame darbe bus trumpai apžvelgti svarbiausieji straipsniai, kuriuose atsispindi naujos problemos, nauji klausimai, vertinant Brechto kūrybą.

⁴ «Звезда», 1935, № 9, стр. 144—162.

žiūrų augimą, jo idėjinį ir meninį brendimą. Minėtame straipsnyje apžvelgiama ankstyvoji Brechto poezija, proza ir, plačiausiai, dramaturgija, kuri šio rašytojo kūryboje užima svarbiausią vietą. Remdamasis ankstyvomis Brechto dramomis, Brustovas kaip tik ir parodo idėjinę ir meninę rašytojo evoliuciją; „Motina“ teisingai ir pagrįstai vertinama kaip posūkis dramaturgo kūryboje. Čia Brechtas, ilgai ieškojęs būdų atvaizduoti klasinę proletariato kovą, sukūrė motinos — aktyvios kovotojos už socialinį teisingumą, už naują, laimingesnį gyvenimą — paveikslą. Todėl Brustovas, nagrinėdamas šią dramą, sako: „Motina“ — tai komunizmo mokykla, tai propagandos metodų ir revoliucinės kovos taktikos mokykla“⁵.

Brechto drama „Motina“ dažnai nagrinėjama ir kituose prieškarinės kritikos straipsniuose. Beveik visur teisingai pabrėžiamas Gorkio poveikis, socialistinio realizmo įtaka.

Savo dramaturgijoje Brechtas jau nebe pirmą kartą panaudoja laisvai perdirtus anksčiau literatūroje žinomus siužetus. Jo „Trigrašė opera“ parašyta anglų rašytojo Gėjaus „Elgetų operos“ motyvais. Pjesėje „Sventoji Joana iš skerdyklų“ panaudota medžiaga apie prancūzų liaudies heroję Žaną d'Ark ir Šilerio romantinės dramos motyvai. Brechtas sąmoningai pasirenka plačiai žinomus siužetus, kad nevaržytų žiūrovo, neverstų jo įtemptai sekti veiksmo. Žinomas siužetas, Brechto nuomone, leidžia žiūrovui ramiai stebėti sceną, nagrinėti keliamas problemas ir daryti išvadas, remiantis protu, o ne jausmu. Tuo būdu Brechtas sustiprina vadinamąjį „atsiribojimo“ efektą (*Verfremdungseffekt*).

Beveik visi minėto laikotarpio kritikai nepastebi šito Brechto dramaturgijos bruožo. V. Aleksandrovas rašytojui priekaištauja, kad jis taip laisvai pasielgė su Gorkio tekstu⁶. Straipsnio autorius apkaltina Brechtą nevykusi, formaliu Gorkio sekimu. Lygindamas Brechto ir Gorkio „Motiną“, autorius sako: „Skirtumas glūdi tarp tyčiom sukurto sąlygiškumo, schematiškumo ir pilnų, konkrečių, emocionalių realistiškų paveikslų“⁷.

Šiame straipsnyje atsispindi per daug griežta pažiūra į Brechto realizmą ir gana dogmatiškas jo kūrybos vertinimas. Aleksandrovas nepastebėjo, kad šioje pjesėje Brechtas įveda naują klasinės proletariato kovos problemą ir sprendžia ją 1905—1917 m. Vokietijos gyvenimo fone.

Pokariniai kritikai, ypač N. Poliakova Brechto pjesių rinkinio rusų kalba⁸ baigiamajame žodyje, iškelia Brechto „Motinos“ reikšmę. Ji susieja tos pjesės atsiradimą su geriausiomis Brechto kūrybos tradicijomis pirmame laikotarpyje ir pabrėžia pjesės poveikį tolesnei dramaturgo kūrybai.

„Moters-motinos, aktyvios kovotojos už socialinį pasaulio pertvarkymą, už naują gyvenimą, paveikslas nuo šiol tampa vienu mėgstamiausių Brechto kūryboje“⁹.

⁵ «Звезда», 1935, № 9, стр. 144—162.

⁶ «Литературный критик», 1937, № 6, стр. 42—62.

⁷ Ten pat.

⁸ В кн.: Бертольт Брехт. Пьесы, стр. 737.

⁹ Ten pat.

Johanas Becheris yra pasakęs, kad Brechtas sukūrė pasaulio moterims amžiną paminklą.

Motery-motiną, kovotoją už humanistinius idealus, už tikrą žmoniškumą, autorius pavaizduoja savo antrojo kūrybos laikotarpio dramose „Teresės Karar šautuvai“, „Motina Kuraž ir jos vaikai“ ir vienoje savo vėlyvųjų dramų „Kaukazo kreidos ratas“.

G. Znamenskaja straipsnyje „Bertoltas Brechtas — satyrikas“ iškelia dar vieną svarbią „Motinos“ pusę¹⁰. Autorė randa ryšius tarp Gorkio ir Brechto Nilovnų, kurios panašios tuo, kad abi per meilę sūnui ateina į revoliuciją. Todėl ir viena, ir antra Nilovna yra jaudinančiai moteriškos, tik jos gyvena ir veikia skirtingomis sąlygomis, skirtinguose kraštuose. Čia ir glūdi esminis jų skirtumas.

Tam tikrą siaurumą, traktuojant kai kuriuos Brechto pirmojo laikotarpio dramų kūrinius, galima pastebėti ir kituose prieškariniuose straipsniuose. A. Lacis Brechto „Motiną“ vertina kaip Gorkio romano inscenizaciją, o tai taip pat neteisinga¹¹.

Tendencija kaltinti Brechtą dėl to, kad jis laisvai panaudojo svetimus siužetus, būdinga ne vien prieškarinei tarybinei kritikai. Vokietijoje tuo metu rašytojui net buvo keliamos bylos, kuriose jį kaltino plagijavimu.

Brechtas, naudodamas populiarius siužetus, iš tikrųjų sukurdavo visai naujas dramas, teisingai atspindinčias priešhitlerinės Vokietijos proletariato mintis bei lūkesčius. Reikėjo nemaža laiko, kad visapusiškai išryškėtų Brechto novatoriškumas išsigimstančiame Veimaro respublikos teatre. Seniems, gerai žinomiems ir populiariems siužetams Brechtas suteikdavo naują idėjinį ir meninį skambėjimą. Tai savotiška dramaturgo polemika su tuometinio vokiečių teatro beidėjiškumo gynėjais, tai kova už teisingą socialinių problemų sprendimą, istorinių įvykių vertinimą. Kartais tai yra pritarimas kitų rašytojų revoliucinėms mintims ir mėginimas jas taikyti vokiškojoje tikrovėje.

Laisvai perdirbtų populiarių siužetų randame ir antrajame Brechto kūrybos laikotarpyje (1933—1948). Tai dramų „Apskritagalviai ir smailagalviai“, „Motina Kuraž ir jos vaikai“, „Ponas Puntila ir jo tarnas Mati“, „Komunos dienos“, „Sveikas antrajame pasauliniame kare“, „Kaukazo kreidos ratas“ ir kt. Bet ne tai yra svarbiausia. Tarybinė kritika, nagrinėdama antrąjį Brechto kūrybos laikotarpį, pagrįstai visą dėmesį nukreipia į anti-fašistinę ir antimilitaristinę temą. Keliamas taip pat sąmoningo darbo žmogaus — vieno pagrindinių to laikotarpio Brechto herojų — vaidmuo.

Antras Brechto kūrybos laikotarpis — tai emigracijos metai. Sunkūs pergyvenimai, klajūno dalis dar labiau subrandina Brechto kovingumą, dar labiau priartina jį prie socializmo. Tuo metu ypač išryškėja Brechto-satyriko talentas. Jo satyra, kaip pabrėžia daugelis tarybinių Brechto kūrybos tyrinėtojų, primena aštrią Svisto satyrą.

Viena pirmųjų to laikotarpio pjesių „Apskritagalviai ir smailagalviai“,

¹⁰ Литература Германской Демократической Республики, АН СССР, М., 1958, стр. 231.

¹¹ «Советский театр», 1932, № 6, стр. 27—29.

parašyta Hitlerio perversmo išvakarėse, susilaukė daug komentarų ir teigiamo tarybinės kritikos įvertinimo. Znamenskaja, Poliakova, Rokotovas ir kiti straipsniuose apie antifašistines Brechto pjeses teisingai pabrėžia griežtą, kritišką, principingą autoriaus poziciją fašizmo atžvilgiu¹². Ypatingai vertinamas buvo jo pjesių rinkinys „Baimė ir vargas Trečiajame Reiche“ („Furcht und Elend des Dritten Reiches“), dramos „Teresės Karar šautuvai“, „Šveikas antrajame pasauliniame kare“.

Su antifašistine tema Brechto dramaturgijoje organiškai siejasi ir antimilitaristinė. Tarybiniai kritikai buvo parašę keletą išsamių straipsnių apie ispanę motiną Karar, markitantę, mylinčią savo vaikus, motiną Kuraž, romėną Lukulą. Šitos dramos teisingai traktuojamos kaip istorinės kronikos. Brechtas dramą „Motina Kuraž ir jos vaikai“ pavadina dar „Trisdešimties metų karo kronika“, nes tai apibūdina pjesę kaip istorinį veikalą.

Tose dramose, kaip pažymi anksčiau minėtuose straipsniuose Znamenskaja ir Poliakova, o taip pat Fradkinas¹³, Čiornaja ir Melnikovas¹⁴, Brechtas iškelia paprasto žmogaus neapykantą karui, pavaizduoja baisias to karo pasekmes.

Be veikalų istorinėmis ir karo temomis, viena stipriausių to meto dramų yra „Galilėjaus gyvenimas“. Tai Brechto žodis mokslininkams. Autorius, norėdamas atkreipti dėmesį į didelę mokslininkų atsakomybę žmonijos ateičiai, parodo šio didžiojo renesanso epochos žmogaus tragediją. Galilėjus labiau vertino gyvenimą negu mokslininko įsitikinimus. Jis viešai atsisakė savo idėjų, savo mokslo ir padarytą klaidą suprato per vėlai. Jis neįvertino revoliucinės savo mokslo esmės. Ir vis tik pasirodė, kad Galilėjaus mintys yra stipresnės už reakciją, už mokslininko priešus. Padaręs klaidą, Galilėjus stengiasi, kad jo laisva mintis pasiektų pasaulį.

Tarybiniai kritikai Znamenskaja¹⁵, Gelfand¹⁶, Poliakova¹⁷, Čiornaja ir Melnikovas¹⁸ ypač vertina Brechto pjesėje tai, kad autorius parodė revoliucinių Galilėjaus minčių pergalę, nors jų kūrėjas ir skelbėjas suklypo, pasidavė įbauginamas inkvizicijos.

Nagrinėdami šitą dramą, kritikai taip pat iškelia didelį Brechto meistriskumą. Pabrėžiama, kad čia autorius rado minties ir jausmo sintezę, kurios taip ilgai ieškojo, kurdamas savo „epinio teatro“ teoriją.

¹² Žr. tuo klausimu str.:

Антифашистская сатира Бертольта Брехта. — «Труд», 29.III.1942.

Г. Н. Знаменская. Бертольт Брехт — сатирик. — В кн.: Литература Германской Демократической Республики, АН СССР, М., 1958.

Одноактные пьесы Брехта. — «Интернациональная литература», 1938, № 8, стр. 259.

Н. Полякова. Бертольт Брехт — драматург. — Послесловие в кн.: *Бертольт Брехт. Пьесы*, М., 1956.

Т. Рокотов. Маленькие пьесы Б. Брехта. — «Советское искусство», 7.VIII.1941.

Т. Рокотов. По пути демократии. — «Театр», 1939, № 2—3, стр. 51—56.

¹³ «Театр», 1956, № 1, стр. 142—155.

¹⁴ «Иностранная литература», 1956, № 12, стр. 166—178.

¹⁵ Литература Германской Демократической Республики, АН СССР, М., 1958.

¹⁶ «Советское искусство», 18.VIII.1939.

¹⁷ В кн.: *Бертольт Брехт. Пьесы*, М., 1956.

¹⁸ «Иностранная литература», 1956, № 12, стр. 166—178.

Tarybinė kritika palankiai sutiko Brechto pagal liaudies komedijos tradicijas sukurtas dramas „Ponas Puntila ir jo tarnas Mati“, o taip pat „Šveikas antrajame pasauliniame kare“.

„Ponas Puntila ir jo tarnas Mati“ — tai bufonada, parašyta liaudies bufonadų stiliumi, kaip pažymi Znamenskaja aukščiau cituotame straipsnyje. Kritikai teisingai ją vertina kaip aštrią satyrą, nukreiptą prieš saviškišką dvarininko psichologiją. Labiausiai domimasi Puntila, priešpastatant jam šoferį Mati. Pastarasis — sąmoningo darbininko tipas, sukleliąs simpatiją ir pagarbą. Kritikos straipsniuose pasigendama platesnio šio paveikslo aiškinimo. O vis tik Mati vertas didesnio dėmesio. Juk jis — tai pažangus, sąmoningas mūsų laikų kapitalistinės šalies darbininkas, žinąs savo vertę visuomenėje žmogus. Mati moka pabrėžti savo pranašumą prieš Puntilą, moka griežtai skirti šeimininko ir darbo žmogaus interesus. Šioje komedijoje Brechtas vėl grįžo prie anksčiau vystytos temos apie darbo žmogaus sąmonėjimą. Ankstyvieji herojai, kaip Nilovna ir kiti, klydo, bet ieškojo tiesos kelio, o Mati, kilus reikalui, jau žinos, su kuo eiti į kovą, ginant savo, darbo žmogaus, reikalus.

Tarybinių kritikų straipsniuose pabrėžiamas naujas „atsiribojimo“ efekto aspektas komedijoje. Tą naujumą akcentuoja Poliakova, nagrinėdama Puntilos paveikslą. „Viename asmenyje egzistuoja tarytum du skirtingi Puntilos“¹⁹. Girtas Puntila gana paprastas ir net geraširdis žmogus. Antrasis Puntila — blaivumo prošvaisčių metu — gudrus ir beširdis išnaudotojas. Jis paniekinančiai ir tiesiog su pašaipa žiūri į socialiniu atžvilgiu žemesnius už save žmones.

Šioje pjesėje, kaip pabrėžia aukščiau minėtuose straipsniuose Poliakova ir Fradkinas, „atsiribojimo“ efekto esmę nulemia Puntilos paveikslo dviplaniškumas. Tai naujas „atsiribojimo“ efekto aspektas.

„Šveikas antrajame pasauliniame kare“ yra viena ryškiausių satyrinių antifasistinių pjesių. Pagrindinis jos herojus Šveikas yra paimtas iš Haško romano, ir Brechtas pratęsia jo biografiją. Autorius paverčia jį antrojo pasaulinio karo dalyviu, kuris drauge su Hitlerio armija pražygiuoja pro Kauną ir pagaliau atsiduria ties Stalingradu.

Nagrinėdami šitą pjesę, Znamenskaja ir Fradkinas pažymi, kad Brechto Šveikas yra antifasistinių liaudies nuotaikų reiškėjas, savotiškas liaudies filosofas, kuriam yra būdingas satyrinis požiūris į gyvenimą. Nagrinėdama Šveiko paveikslą, Znamenskaja sako, kad Brechtas šioje pjesėje nepamėgdžioja Haško, bet savo satyra jam prilygsta.

Visai naują temą Brechtas nagrinėja dramoje „Kaukazo kreidos ratas“. Ji ypač artima tarybiniam žmogui. Pagrindinė šios dramos mintis yra ta, kad nuosavybė turi priklausyti tik tam, kas dirba ir kuria. Poliakova pažymi: „Ta mintis sujungia dramos prologą, kurio veiksmas vyksta Kaukazo kolūkyje po Didžiojo Tėvynės karo, su pagrindiniu veikalo turiniu, pasakojančiu apie gruzinės merginos pasiaukojimą, begelbstint svetimą vaiką“²⁰.

¹⁹ В кн.: Бертольт Брехт. Пьесы, стр. 644.

²⁰ Ten pat, 747 psl.

Visuose straipsniuose pabrėžiama, kad šioje pjesėje visapusiškai pasireiškė subrendęs menininko talentas. Todėl tą veiklą labai pamėgo įvairių šalių teatrai. Be to, pabrėžiama draugiška Brechto pažiūra į socializmo šalį, kaip visuomeninio teisingumo pavyzdį.

Kiek siauriau tarybinė kritika nušviečia trečią Brechto gyvenimo ir kūrybos etapą. Nuo 1948 m. ligi mirties rašytojas pasireiškė daugiau kaip aktyvus visuomenės veikėjas, aktyvus meninio demokratinės Vokietijos gyvenimo dalyvis. Brechtas savo eilėraščiais jautriai reaguodavo į svarbesnius įvykius pasaulyje ir Vokietijoje. Suaktyvino taip pat darbą teatre. Jis yra vienas „Berliner Ensemble“ organizatorių. Darbas teatre, visuomeninė veikla, meninio gyvenimo atkūrimas demokratinėje Vokietijoje atėmė beveik visą Brechto laiką. Brechtas turėjo daug įvairių sumanymų ateičiai. Jis pradėjo rašyti dramą apie Einšteiną, norėjo sukurti dramas, kur atspindėtų naujo kova su senu demokratinės Vokietijos sąlygomis. Staigi mirtis neleidė įvykdyti tų sumanymų.

Tarybinėje literatūrinėje spaudoje dar nedaug rašyta apie Brechto dramaturginius planus, bet naujų dramų apmatai vis tik leidžia spręsti apie tolesnę jo talento vystymosi kryptį.

Idomios medžiagos apie Brechto planus pateikia vokiečiai Hercfeldė²¹ ir Šumacheris²². Remiantis jų pateikta medžiaga, galima galvoti, kad Brechtas būtų toliau vystęs ir tobulinęs „epinio teatro“ teoriją.

Tarybinė kritika, ypač pokarinė, kaskart plačiau nagrinėja Brechto dramaturgijos problemas, atskleidžia naujas jo meninio metodo puses. Jos principinga pažiūra, be abejonės, teigiamai veikė rašytojo kūrybą. Brechtas stengėsi priartėti prie socialistinio realizmo metodo, kelti savo kūryboje aktualias, kovingas problemas, skiepyti kilnaus humanizmo principus.

Brechtas, vertinęs tarybinį skaitytoją, pats ruošėsi supažindinti jį su savo kūrybos principais. Sumanymą įvykdyti sutrukdė nelaukta mirtis.

Mūsų kritika privalo plačiau ir drąsiau supažindinti tarybinius žmones su žymaus dramaturgo kūryba ir jo novatorišku darbu teatre.

Dramaturgas Brechtas nusipelnė plačios ir išsamios monografijos.

ДРАМАТУРГИЯ БРЕХТА В СОВЕТСКОЙ КРИТИКЕ

М. ЛЕБЕДИТЕ

Резюме

В работе сделан обзор важнейших статей, вышедших в Советском Союзе начиная с 30-х годов, в которых выдвигаются новые положения о драматургии Брехта.

Автор настоящей статьи дает критическую оценку довоенных статей о Брехте и обзор послевоенной советской критики о выдающемся драматурге настоящего времени.

²¹ „Neue Deutsche Literatur“, 1956, Nr. 10, S. 11—17.

²² Ten pat, 18—28 psl.